

För dyrt och utan konsekvensanalys

Dagens Industri den 5 december 2024

Elektrifiering och kärnkraftsutbyggnad är en central del av regeringens klimatpolitik. Kärnkraftens egenskaper som planerbar och stabiliserade ses som betydelsefulla bidrag till elsystemet. Remissrundan avseende Promemorian Finansiering och riskdelning vid investeringar i ny kärnkraft har nu avslutats.

Förslaget innebär omfattande offentlig finansiering med långtgående konsekvenser för samhälle och energisystem. Få ifrågasätter att kärnkraften har positiva egenskaper, men samhällsnyttan som ny kärnkraft ger måste stå i proportion till de kostnader som följer av satsningen, samt vilka alternativ som föreligger.

Vi börjar med kostnaderna. Förslaget låser in näringsliv och hushåll i en dyr finansieringsmodell under ett halvt sekel. De statliga lånen ökar statskulden temporärt med som mest 60 procent. Även det finansiella sparandet påverkas. Då den offentliga finansieringsgraden överstiger 50 % under konstruktionsfasen förutses EU klassa denna som offentlig verksamhet. Givet att det finanspolitiska ramverket upprätthålls kommer lånen minska satsningar i annan infrastruktur och välfärd. Konsekvenserna för samhällsekonomin riskerar därmed bli mycket stora.

Motsvarande samhällsnytta har inte kunnat visas i utredningen. Utredarna argumenterar för att ny kärnkraft är motiverad utifrån dess stabiliserande egenskaper. Men sådana egenskaper kan även erhållas från befintlig kärnkraft, vattenkraft, kraftvärme, batterier, och annan teknologi där dessa inte alltid erhåller specifik ersättning för sina förmågor. Utredningen kvantifierar inte systemnyttan från tillkommande kärnkraft som skulle motivera en så stor subvention.

Det är korrekt att rotationsenergi är central för kraftsystemets funktion i form av den buffert som behövs för att hantera plötsliga ändringar i frekvens efter ett större fel. Men det finns mer kostnadseffektiva lösningar.

Det nordiska elsystemet körs nu med lägre rotationsenergi vilket orsakats av mindre mängd kärnkraft och fler likströmsförbindelser till omvärlden. Det är i praktiken mycket små mängder energi som är lagrad i dessa roterande massor. I alla svenska elfordons batterier finns ca 200 gånger mer än den totala upplagrade rotationsenergin i de nordiska generatorerna. Lösningen vid låg rotationsenergi är en stödtjänst kallad FFR, som erbjuder motsvarande buffert. Kostnaden för FFR var ifjol 16 miljoner kronor. Svensk industri är ledande och får årligen flera mångmiljardordrar på produkter som utvecklas i Sverige.

De föreslagna satsningarna svarar för endast en femtedel (40 TWh/år) av det elbehov som antas ("minst 300 TWh/år") i utredningen, och detta till en mycket hög kostnad. Fram till 2050 kan man anta att vattenkraften finns kvar (ca 65 TWh/år), dagens kärnkraft - om denna livstidsförlängs (ca 55 TWh/år). Dagens vindkraft och kraftvärme måste delvis ersättas. Det behövs därmed ca 180 TWh ny elproduktion varav detta förslag står för 22 procent. Givet den påverkan som förslaget har på elmarknaden och samhällsekonomin skapas stor osäkerhet om villkoren för nödvändiga

investeringar. Att utredningen kommer fram till att 40 TWh/år inte skulle minska incitamenten att investera i andra energislag, till exempel vindkraft, är anmärkningsvärt.

Istället för att gå vidare med det förslag som utredningen har presenterat – som är dyrt och saknar tillfredsställande konsekvensanalys – borde regeringen beakta hela elmarknadens behov – helst utifrån reviderade scenarier som tar hänsyn till den nu ökande osäkerheten kring konsumtionsökningen. Regeringen bör fokusera på en utbyggnad där samtliga resurser erhåller ersättning efter sina bidrag och betalar för orsakade kostnader.

Förslagsvis beaktar regeringen den pågående utredningen om ”Ett elsystem med tydligt systemansvar, hög leveranssäkerhet och långsiktiga planeringsförutsättningar”. I framtiden kommer en kombination av styrbar elproduktion och konsumtion anpassas till varierande förbrukning, vilket bidrar till att värdet av kärnkraftens stabiliserande roll minskar.

Istället för att satsa på gammal kärnkraftsteknologi bör regeringen, genom direktiv för utökat systemansvar till Svenska kraftnät, leda Sverige mot en internationell tätposition inom stabilisering och styrning av elkraftsystem. Fokus bör vara att se till att ny el kan produceras till lägsta totalkostnad per kWh för hela elsystemet.

Vi föreslår därför ett i grunden teknik neutralt regelverk och att elmarknaden tillåts ta fram de mest samhällsekonomiska och för klimatet optimala investeringarna.

Lars Nordström

Lennart Söder

Mikael Amelin

Cecilia Hermansson

Erik Lundin